

либо управляющей компании, либо акционерному обществу, 100 % акций которого принадлежит РФ. При этом и для осуществления, и для организации хозяйственной деятельности используется также и договорная форма. Отмечается тенденция расширения использования договорной формы в государственном регулировании экономики. При этом подчеркивается, что по юридической природе эти договоры не являются гражданско-правовыми (с. 64).

В главе, посвященной правовому регулированию внутрихозяйственных отношений, признаки которых были отмечены в хозяйственно-правовой литературе еще в 60-х–70-х годах прошлого столетия, показывается необходимость их четкой организации для обеспечения успешной работы предприятий. Отмечаются также некоторые особенности этих от-

ношений в корпоративных предприятиях, в частности, возможность защиты прав участников внутрикорпоративных отношений в судебном порядке.

Рецензируемые работы В. В. Лаптева — весьма полезный вклад в исследование проблем правового обеспечения экономики, свидетельство развития хозяйственно-правовых исследований в Российской Федерации и их актуальности для правового обеспечения современной экономики, ее реального сектора.

В. К. Мамутов,

*академик НАН Украины,
директор*

*Института экономико-правовых
исследований НАН Украины,
г. Донецк*

ПОТЕНЦІАЛ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ТЕРИТОРІЇ ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНУ¹

Актуальність наукового дослідження обумовлена наступним. Сучасний стан економічного й соціального розвитку України не дозволяє повністю забезпечити навіть мінімальні курортно-оздоровчі й туристсько-рекреаційні потреби населення, дотримання стандартів надання відповідних послуг. Це у значній мірі пов'язано, перш за все, з відсутністю стратегії освоєння та механізмів ефективного використання потенціалу курортно-рекреаційних територій (КРТ). Приморські курортно-рекреаційні території в системі регіональної економіки є найбільш чутливою сферою відносин «людина — суспільство — природа», тому розробка нових підходів до регіональної економічної політики природокористування має закладатися на рівні КРТ, що дає синергетичний ефект.

Разом з тим українська специфіка використання потенціалу КРТ набуває деструктивних форм: скорочення потенціалу рекреаційних земель шляхом прийняття сумнівних рішень органів місцевого самоврядування щодо переведення рекреаційних земель у статус земель для особистого підсобного господарства; чиновницького свавілля при відведенні КРТ, природно-заповідних земель під житлову забудову, фактичного привласнення берегових зон морських акваторій Азовського й Чорного морів, хижацької експлуатації природно-рекреаційних ресурсів. Тобто існує гостра потреба, сформовано сус-

пільний запит на розробку ефективних механізмів, регуляторів використання й збереження природного надбання на рівні регіону під неухильним моніторингом й контролем громадськості.

Актуальність дослідження викликається й тим, що місцеві влади, володіючи істотним природно-рекреаційним потенціалом, не спроможні конвертувати його у зростання якості життя мешканців курортних регіонів, у модернізацію туристсько-рекреаційної інфраструктури, у сталий розвиток екологічних систем й середовище життєдіяльності. Тобто існує нагальна потреба наукового обґрунтування регіонального управління розвитком потенціалу КРТ.

Ступінь наукової розробленості теми дослідження характеризується тим, що у вітчизняній регіональній науці можна говорити про те, що питання теорії в області потенціалу приморських КРТ вивчені не вичерпним чином. Аналіз сучасних проблем сукупного потенціалу КРТ, економічного їх освоєння потребував звернення до праць низки вчених, які послужили теоретичною основою дослідження. Результати досліджень рекреаційного потенціалу в межах рекреаційних систем різного типу відображено у наукових працях І. Бережної, Н. Конішевої, В. Мамутова, Н. Овсянникової, В. Павліхи, В. Павлова, В. Подсолонко, Н. Сажневої, Л. Черчик, Т. Галушкіної, В. Кравців, А. Мельника, С. Харічкова, Є. Хлобистова та ін.

¹ Рецензія на монографію М. В. Гудзь «Потенціал приморської курортно-рекреаційної території: стан і перспективи використання» / НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. — Донецьк : Юго-Восток, 2010. — 352 с.

Незважаючи на широкий спектр досліджуваних наукових проблем використання потенціалу КРТ і отримання вагомих наукових здобутків, незавершеною залишається обґрунтування економіко-правового регулювання природокористування прибережених рекреаційних територій Чорного й Азовського морів; відсутньою є загальноприйнята методика оцінки й моніторингу стану використання потенціалу КРТ, визначення домінант стратегічного розвитку потенціалу; досягнення збалансованості територіальної організації розміщення продуктивних сил рекреації, розширеного відтворення природного-рекреаційного потенціалу.

На основі докладного вивчення монографічних і літературних джерел, статистичної інформації, аналізу й узагальнення діючої практики використання потенціалу КРТ у монографії досліджено природну категоріальний апарату потенціалу; розглянуто й уточнено зміст понять «статичний» і «кінетичний» потенціал; виявлено особливості видів потенціалу КРТ: природного, інформаційного, людського, економічного.

Обґрунтовано нарощування потенціалу КРТ за рахунок введення в господарський обіг позаекономічних факторів господарської діяльності: рельєфу, ландшафту, кліматичного ресурсу, історичного, етнокультурного, соціального, що вписується в концепцію «нового регіоналізму».

Наукова новизна монографії полягає в тому, що вона є однією із перших робіт системного дослідження розвитку потенціалу приморських КРТ і окреслює сукупність компонентів механізму реалізації стратегічних рішень щодо підвищення ефективності використання потенціалу КРТ.

Серед складових механізму реалізації потенціалу визначено такі компоненти, як мету й цільове використання потенціалу КРТ, методи використання, інструменти (важелі), нормативи, норми, стандарти використання елементів потенціалу, конкретні заходи функціонального призначення — стимулюючого, контролюючого, карального, дозвільного, регулюючого характеру. Автором розроблена концептуальна схема механізму управління відтворенням потенціалу КРТ. Практичним результатом проведеного дослідження став вибір серед альтернативних сценаріїв стратегії розвитку КРТ Бердянського району Запорізької області, які прийнято до впровадження.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що формується суспільний запит на модернізацію існуючої моделі управління стратегією реалізації потенціалу КРТ, в якій:

1) засобом досягнення цілей стратегії реалізації потенціалу КРТ є обґрунтування й розробка механізму відтворення потенціалу КРТ замість існуючого механізму використання;

2) модернізовано господарський механізм й операційний менеджмент економіки ресурсівідтворення;

3) визначено складові механізму відтворення потенціалу КРТ конкретно на етапі виконання рішень: організаційна структура, координації дій, обмін інформацією, система заохочення й контролю (с. 250–251).

Теоретична значущість проведеного дослідження полягає в тому, що сформульовані теоретичні висновки, які покликані забезпечити подальше вдосконалення методологічної бази реалізації сукупного потенціалу приморських КРТ, що сприятиме застосуванню інтегрованого підходу у вирішенні актуальних питань розвитку КРТ.

Практична значущість роботи полягає в можливості використання низки висновків і пропозицій у процесі підвищення ефективності управління використанням потенціалу приморських КРТ, а також у тому, що ці висновки можуть бути використані у практиці регіонального управління та місцевого самоврядування. Крім того, основні положення роботи можуть знайти своє застосування в подальшій науковій і науково-методичній роботі, при підготовці підручників, а також у навчальному процесі.

До недоліків монографії можна віднести:

1. У дослідженні сутності потенціалу КРТ та його видів не формалізовано зміст, структуру, показники вимірності, параметри оцінки рекомендованих автором до залучення в господарське використання позаекономічних факторів господарської діяльності: рельєфу, ландшафту, кліматичного ресурсу, історичного, етнокультурного, соціального (с. 65–73). Варто запропонувати пропозиції щодо спрощення механізмів їхнього використання при реалізації стратегії.

2. Дискусійним є положення відносно методики оцінки потенціалу КРТ, а саме вибору критеріїв і параметрів оцінки потенціалу КРТ. У монографії представлено оцінку потенціалу приморських районів Запорізької і Донецької областей (с. 157–163), але показники і параметри, які визначають характер саме приморської території до розрахунків, не взято.

Попри зауваження висловлене дозволяє зробити висновок, що монографія М. В. Гудзь заслуговує позитивної оцінки; є завершеним, самостійним дослідженням, за змістом і оформленням відповідає встановленим вимогам.

Монографія буде корисною усім, кому регіональна економіка представляється як інтегрована галузь знань, що вивчає закони й закономірності розвитку регіонального економічного простору.

В. М. Степанов,

*д-р екон. наук,
професор,*

*завідувач відділу економіко-екологічних
проблем приморських регіонів*

*Інституту проблем ринку
і економіко-екологічних досліджень*

НАН України, м. Одеса